

ผลประโยชน์ จีน-กานา

เบื้องหลังข้อตกลงพันธมิตรร้อยปี และนัยต่อการลงทุนไทยในกานา

ระหว่างการเดินทางเยือนประเทศจีนของนาย Nana Akufo-Addo ประธานาธิบดีกานา เมื่อต้นเดือนกันยายน ปี 2018 นาย Nana Akufo-Addo กล่าวกับนาย Xi Jinping ประธานาธิบดีจีน ความตอนหนึ่งว่า “รัฐบาลกานาต้องการระดมทุนครั้งมหาศาลเพื่อใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ กระทรวงการคลังแห่งประเทศกานาจึงวางแผนออกพันธบัตรรัฐบาลมูลค่า 50,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ กำหนดอายุให้ถาวรยาวนานถึง 100 ปี” โดยการออกพันธบัตรครั้งนี้จะเสนอขายแก่คู่ค้าสำคัญอย่างประเทศจีน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนานจนถูกเรียกว่า Sino-Ghanaian relations ภายหลังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแห่งกานาได้ยืนยันแผนการดังกล่าวและระบุว่าพันธบัตรรัฐบาลจะถูกออกในรูปแบบของหลายสกุลเงินเพื่อลดความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน

กานาจะนำเงินไปทำอะไร?

เศรษฐกิจกานาขยายตัวในระดับน่าพึงพอใจมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2019 International Monetary Fund (IMF) คาดการณ์อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของกานาสูงถึง 8.8% แต่คาดว่าอัตราการเติบโตจะชะลอลงนับแต่ปี 2020 เป็นต้นไป รัฐบาลจึงต้องการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระยะยาวและผลักดันประเทศไปสู่สังคมอุตสาหกรรมจากที่แต่เดิมเศรษฐกิจกานาพึ่งพาการส่งออกโกโก้ ทองคำ และน้ำมัน เป็นหลัก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องระดมเงินจากต่างประเทศผ่านการออกพันธบัตรรัฐบาลเพื่อนำไปลงทุนพัฒนาโครงสร้าง

พื้นฐานภายในประเทศ โดยเฉพาะการสร้างถนนและระบบขนส่งทางรางให้สามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและลดต้นทุนทางค่าขนส่ง โดยรัฐบาลมีแผนที่จะสร้างทางรถไฟสายสำคัญ อาทิ ทางรถไฟจาก Tema ไปยัง Akosombo ทอดตามแนวเหนือใต้ซึ่งจะเป็นการเชื่อมสองท่าเรือจากมหาสมุทรแอตแลนติกสู่ทะเลสาบ Volta ทำให้สามารถขนส่งสินค้าระหว่างตอนเหนือของกานากับโลกภายนอกได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น การลงทุนเหล่านี้ต้องอาศัยเม็ดเงินมหาศาล การพึ่งพาเงินทุนภายในประเทศอย่างเดียวไม่อาจเพียงพอ รัฐบาลจึงตัดสินใจใช้วิธีการดังกล่าวแม้จะส่งผลให้หนี้สาธารณะเพิ่มขึ้นก็ตาม หากแต่มีประเด็นหนึ่งที่ถูกตั้งคำถามและต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ คือ เพราะเหตุใดจีนจึงยอมปล่อยให้กานาในมูลค่าสูงและมีอายุการให้ถาวรยาวนานอย่างน่าตกใจเช่นนี้

จีนได้อะไร?

เป็นที่ทราบกันดีว่า พญามังกรอย่างจีนมิได้หวังผลประโยชน์จากการปล่อยกู้ครั้งนี้เพียงเพื่อต้องการดอกเบี้ยหรือเพื่อเพิ่มเงินสำรองระหว่างประเทศในรูปของตราสารหนี้ เพียงเท่านั้นเป็นแน่ เพราะภายใต้ธุรกรรมระหว่างรัฐครั้งนี้ย่อมต้องมีผลประโยชน์ซ่อนเร้น ที่สามารถนำมาแจกแจงได้ดังนี้

ฉบับเดือน มิถุนายน 2019 /01

1. บริษัทสัญชาติจีนจะได้รับสัมปทานโครงการก่อสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ในกานา ประกอบกับรัฐบาลอาจเสนอเงื่อนไขบางประการ ซึ่งแน่นอนว่าเป็นการเอื้อประโยชน์กับกลุ่มทุนจีนในระยะยาว อย่างเช่น Sinohydro Corporation Limited จะสร้างทางหลวงและโรงไฟฟ้า มูลค่ากว่า 2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ แลกกับการได้รับแร่บอกไซต์หรือแร่อะลูมิเนียมจำนวนมากจากกานา ซึ่งแร่อะลูมิเนียมนี้เป็นวัตถุดิบที่ใช้ผลิตสินค้าหลากหลายประเภทและครอบคลุมหลายอุตสาหกรรม นอกจากนี้ยังมีอีกโครงการหนึ่งคือการก่อสร้าง Tema LNG Terminal ซึ่งจะถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับการนำเข้าแก๊สธรรมชาติเหลว บริษัทที่ได้โครงการนี้ไปเป็นสองบริษัทสัญชาติจีน โดย China Harbour Engineering Company จะสร้างโครงสร้างวิศวกรรมบนชายฝั่ง และ Jiangnan Shipyard ได้รับโครงการสถานีเก็บรักษาและแปรสภาพก๊าซธรรมชาติจากของเหลวเป็นก๊าซแบบลอยน้ำ ทั้งนี้กรณีศึกษาข้างต้นเหล่านี้เป็นเพียงบางส่วนของโครงการที่ได้รับประโยชน์ของกลุ่มทุนจีน ซึ่งแท้จริงอาจมีมากกว่านี้ก็เป็นได้
2. จีนอาจใช้การปล่อยกู้ครั้งนี้เป็นเงื่อนไขการปล่อยตัวชาวจีนจำนวนมากที่ถูกจับกุมเนื่องจากเป็นแรงงานผิดกฎหมายที่ทำงานในเหมืองทองคำในกานา หรือที่เรียกว่า Galamsey เนื่องจากก่อนหน้านี้รัฐบาลกานาได้ดำเนินการจับกุมหลายต่อหลายครั้ง เพราะเกรงว่าคนงานเหล่านี้จะลักลอบนำแร่ทองคำออกนอกประเทศ การกระทำของกานาสร้างความไม่พอใจให้จีนเป็นอย่างมาก ดังนั้นจีนจึงสามารถต่อรองให้ปล่อยนักโทษชาวจีนเหล่านี้พร้อมกับกดดันให้กานาออกมาตรการคุ้มครองคนงานจีนในประเทศกานา เพื่อแลกกับการซื้อพันธบัตรรายปี
3. จีนอาจบังคับให้ประเทศลูกหนี้ส่งมอบสินทรัพย์ให้ โดยเฉพาะสินทรัพย์ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ หากประเทศลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ดังที่เคยเกิดขึ้นกับศรีลังกาซึ่งจำต้องยกท่าเรือของตัวเองให้จีนบริหารดูแลเป็นระยะเวลา 100 ปี เพราะไม่สามารถจ่ายคืนเงินกู้ 13,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ที่กู้จากจีนมาสร้างท่าเรือนี้ได้ แต่ให้กรณีกานานี้ คาดการณ์ว่ารัฐบาลกานาจะมีความสามารถในการชำระเงินต้นและดอกเบี้ย เนื่องจากรัฐบาลกานาเลือกลงทุนในโครงการที่จะสร้างเพิ่มพูนศักยภาพการผลิตของประเทศได้จริง ทั้งนี้ Grant Harris อดีตที่ปรึกษาด้านแอฟริกาของสหรัฐอเมริกาย้ำเตือนประเทศต่างๆ ในแอฟริกาเกี่ยวกับการกู้เงินจากจีนว่า “เงินกู้จำนวนมหาศาลจากจีนมาพร้อมเงื่อนไขแอบแฝงที่มองแทบไม่เห็น เหมือนยาบ้า ยิ่งได้ยิ่งติดยิ่งอยากได้ มีผลเสียในระยะยาว”

นัยต่อนักลงทุนไทย

การระดมทุนครั้งใหญ่ของรัฐบาลกานาผ่านการออกพันธบัตรรายปีสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางบวกของเศรษฐกิจกานาในภาพรวม เนื่องจากรัฐบาลวางแผนจะลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะด้านการคมนาคมซึ่งจะเป็นการใช้จ่ายภาคีมูลค่าสูงที่ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและการจ้างงานในระยะสั้น และยังเป็นการสะสมทุนภายในประเทศพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จะช่วยสร้างการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในระยะยาว จึงมีแนวโน้มว่าชาวกานาจะมีกำลังซื้อสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีโครงการพัฒนา Tema LNG Terminal ซึ่งจะสร้างความมั่นคงทางพลังงานรองรับการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมในอนาคต

ทั้งนี้โครงการขยายคมนาคมและการจัดการพลังงานที่มีประสิทธิภาพที่กำลังเกิดขึ้นจากการลงทุนของรัฐบาลครั้งนี้ จะช่วยลดต้นทุนการขนส่งของผู้ผลิต ทั้งการขนส่งภายในประเทศและการขนส่งระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ทางรถไฟสายใหม่จะเชื่อมจุดนำเข้าและส่งออกสำคัญคือท่าเรือ Tema สู่อ่าว Akosombo ริมฝั่งทะเลสาบ Volta ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ในการกระจายสินค้าสู่เมืองต่างๆ ทางตอนเหนือของประเทศ และเป็นโอกาสให้กับนักลงทุนไทยในการนำวัตถุดิบจากภาคเหนือของกานามาใช้ในการผลิต โดยเฉพาะสินค้าเกษตรจากภาคเหนือของกานาซึ่งมีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นทุ่งหญ้า

สะพานนาโกล์เคียงกับประเทศไทย นำมาทำการแปรรูปเพื่อทำตลาดภายในประเทศหรือเพื่อการส่งออก ไม่เพียงเท่านั้นในอนาคตก็เกิดทางรถไฟทอดขวางในแนว ตะวันออก-ตะวันตก ของกานาอีกสายหนึ่ง ซึ่งจะเป็นการเชื่อมกานาสู่ประเทศ Togo และ Ivory Coast แสดงให้เห็นว่าโอกาสของนักลงทุนไทยในกานาจะยังคงสดใสต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่ภาคสนามของทีมศึกษาพบว่า บริเวณทะเลสาบ Volta ได้มีบริษัท ไทยฟาร์ม จำกัด นำบุคลากรด้านการเกษตรประมาณ 6 คน เข้าไปสอนชาวกานาปลูกข้าว ทำให้บริเวณดังกล่าวสามารถปลูกข้าวได้ 1 ตันต่อไร่ สร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างความพึงพอใจแก่ชาวกานาในพื้นที่เป็นอย่างดี โดยมีข้อสังเกตว่าบริเวณใกล้เคียงมีฟาร์มปลานิลของจีนซึ่งใช้รูปแบบการพัฒนาพื้นที่ที่ต่างจากไทย โดยมีชาวจีนอาศัยอยู่เป็นชุมชนขนาดย่อมประมาณ 200 คน สร้างเรือนอยู่อาศัยรั้วรอบขอบชิดต่างกับชุมชนไทยที่เปิดกว้าง

ความท้าทายสำคัญสำหรับนักลงทุนไทยที่ต้องการลงทุนในกานาต้องข้ามผ่านไปได้ คือสิทธิพิเศษในเชิงผลประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างกลุ่มทุนจีนกับรัฐบาลกานาซึ่งอาจแฝงวาระซ่อนเร้น ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้ประกอบการจีนและนักลงทุนจีนได้เปรียบมากกว่าการแข่งขันในตลาดปกติและมีอำนาจทางการตลาดเหนือกว่านักลงทุนชาติอื่น รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนด้วยกันเองที่บุกเบิกตลาดกานามาก่อนหน้านี้แล้วที่อาจนำมาสู่การกีดกันไม่ให้ชนชาติอื่นประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ดังนั้นหนทางที่เป็นไปได้สำหรับนักลงทุนไทยที่จะสร้างธุรกิจให้เติบโตคู่ไปกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศกานาอาจเป็นไปได้ 2 แนวทาง ได้แก่ (1) การเฝ้าระวังอย่างสุขุม ตั้งรับการลงทุนจีนและเฝ้าจับจ้องหวังเพื่อที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในห่วงโซ่การผลิต หรือ (2) แสวงหาแนวร่วมท้องถิ่นชาวกานาและกลุ่มทุนต่างชาติ เพื่อเบียดแย่งโอกาสทางการค้าในกานาจากกลุ่มทุนจีนโดยอาศัยข้อได้เปรียบจากลักษณะนิสัยที่เป็นมิตรของคนไทย

แหล่งอ้างอิง

1. <https://writingcenter.unc.edu/tips-and-tools/paragraphs/>
2. <https://www.reuters.com/article/ghana-bond/update-1-ghana-may-issue-50-bln-century-bond-president-idUSL8N1VP1BJ>
3. <https://www.gipcghana.com/press-and-media/538-ghana-secures-15-billion-chinese-funding-for-transformation-agenda.html>
4. <https://www.myjoyonline.com/business/2018/September-25th/govt-to-give-details-of-50bn-century-bond-in-2019-budget.php>
5. <https://www.ghanaweb.com/GhanaHomePage/NewsArchive/Deal-with-Chinese-galamseyers-Xi-Jinping-tells-Nana-Addo-681963#>
6. <https://workpointnews.com/2018/09/08/>
7. <https://www.asiabyafrica.com/point-a-to-a/galamsey-ghana-illegal-mining-china>
8. <https://new-ndpc-static1.s3.amazonaws.com/CACHES/PUBLICATIONS/2016/05/03/1-MASTER+PLAN+GHANA+FINAL+REPORT+-+Fin4.pdf>
9. <http://www.mrd.gov.gh/4/16/93/dunkwa-to-be-a-major-railway-hub>